

Tema 5. Kultur

FAKTABLAD K6. Gävlefiskarna

Längs Ångermanlandskusten finns ett femtontal fiskelägen som grundades av Gävlefiskarna på 1500-talet.

Varför seglade dessa fjärrfiskare ända upp till Ångermanland och vistades här i cirka 4 månader under, åtminstone till en början, även för den tiden rätt primitiva förhållanden?

Två huvudskäl framträder:

- För det första hade de getts ensamrätt (redan 1557) till fisket vid Norlandets (dåtida benämning på Norrland) kuster mot att de som skatt levererade var tionde fisketunna till staten.
- För det andra borgade den enorma tillgången på strömming i området för att de oftast kunde återvända hem på hösten med fullastade skutor.

Gävle var på den tiden norra Sveriges i särklass äldsta

stad, med stadsrättigheter redan år 1446. Där fanns en mycket imponerande fiskeflotta och fisket dominerade totalt stadens ekonomi. Gävlefiskarna kom att praktiskt taget följa islossningen. Ibland blev de, på grund av isläget, liggande flera dagar i någon av de många gävlebohamnar som fanns utefter kusten norrut. När isen löstes upp eller drev ut till havs kunde de fortsätta färden. De dök upp vid Ångermanlands kust vid den tidpunkt när strömmingen började leka. Till en början bestod deras boplatser av enkla stugor – embryon till kommande fiskelägen.

Hamnar som Marviksgrunnan, Storön, Grisslan, Skeppsmalen och Fällsvikshamn fick genom åren problem med uppgrundningen. I några av dessa fiskelägen tvingades man flytta sjöbodarna och bryggorna. Storöns fiskeläge var man helt enkelt tvungen att lämna för gott.

Trysunda fiskeläge.

Foto: Thomas Birkö

Botnia-Atlantica

Gränsöverskridande samarbete över fjäll och hav
Meret, vuoret ja rajat ylittävä yhteistyö
Grenseoverskridende samarbeid over fjell og hav
Cross-border cooperation over mountain and sea

EUROPEISKA UNIONEN
Europoska regionala
utvecklingsfonden

www.botnia-atlantica.eu

Fiskelägen och fiskekapell längs Höga Kusten

Fällsvikshamns fiskeläge uppfördes på 1600-talet, men brann ner omkring år 1880. Det återuppfördes 1978, och här ordnas varje sommar en mängd aktiviteter.

Berghamns fiskekapell anses vara Sveriges största fiskarkapell. Det uppfördes 1750 men byggdes ut på 1890-talet och har nu 250 sittplatser.

Barsta fiskekapell byggdes 1665 och kom till genom att kyrkoherde Nils Bozaeus år 1654 hade ett laga ting där de som fiskade vid fågelskäret skulle bygga kapellet.

Bönhamns fiskekapell är från 1659 och uppfördes ursprungligen på ön Höglosmen, norr om Högbonden, av Gävlefiskarna. När fisket upphörde på 1800-talet flyttades kapellet till fastlandet och återuppfördes i Bönhamn.

Norrfällsvikens fiskekapell är från år 1648.

Grunnans fiskekapell vid Marviksgrunnan på södra Ulvön är byggt av gävlefiskarna på 1770-talet. Under predikstolen hänger en uppstoppad fisk som en grunnanfiskare fått en gång. Fisken är en stor och lär vara 150 år gammal.

Ulvö gamla fiskekapell är ett av norrlandskustens äldsta fiskekapell. Det lilla kapellet uppfördes år 1622 av gävlefiskarna och är Ångermanlands äldsta da-

terade träbyggnad. År 1776 skänkte tre gävlefiskare det vackra votivskeppet till kapellet. Votivskeppet är en kopia av fartyget Gustaf af Gävle 1776. Utanför kapellet finns klockstapeln med en malmklocka från 1758 som hade fler funktioner än att kalla till gudstjänst. Klockan användes av fiskarna både som brandsignal och till att ge skötbåtarna starttecken för avfärd vid fiske.

Sandvikens fiskekapell på norra Ulvön byggdes år 1867 av bönder från Vibyggerå och Nätra på mark som upplåtits av bönder i Norrbyn. År 1915 monterades kapellet ner och återuppfördes under byggmästaren J. Lindström längre upp mot skogsbrynet.

Grisslans fiskekapell är ett 400-årigt vitt kapell som ligger på Vågön. Det nybyggdes år 1724.

Skeppsmalens Fiskekapell invigdes år 1803. Altarfönstret bjuder utsikt över Guds fria natur, med ett skogsbryn under en himmel som skiftar från gång till gång. Blicken glider upp till altartavlan från 1800-talet. En målning på duk föreställande en ängel ensam vakande över Kristus i Getsemane medan lärjungarna oskuldsfullt slumrar, ovetande om de hotfullt uppdykande romerska legionärerna i bakgrunden.

Skagens fiskekapell i Skags hamn är rest i kraftigt timmer, liksom alla fiskarkapell, och brädfodrat på utsidan. Redan 1613 kom Gävlefiskarna till Skagen och kapellet med vapenhus byggdes någon gång i mitten på 1600-talet. På lantmätare Stenklyfts karta från 1678 finns avbildat en kapellsymbol och på en av vapenhusets stockar syns ristat årtalet 1683.

Grisslans fiskeläge.

Foto: Thomas Birkö